zastosowania ich w akcji, wówczas wpływ standardowej prawidłowości okaże się słaby, by uniemożliwić mu uzyskanie dobrego wyniku sportowego".

Wnioski. 1. Analizowane cechy budowy ciała reprezentantów Polski w skoku o tyczce silnie wiążą się z ich wynikami sportowymi. Budowa ciała ma znaczący wpływ na osiągane wyniki sportowe.

2. Tyczkarzy charakteryzują umięśnione ramiona i przedramiona. Muskulatura przeważa nad tęgością szkieletu.

3. Czynnik długości wpływa na czynnik otłuszczenia oraz tęgości. Zawodników kadry Polski tyczkarzy cechuje wysoki wzrost oraz długie kończyny górne.

4. Istotne statystycznie w teście „t" studentów okazały się długość kończyn górnych, wzrost, obwód ramion, szerokość ramion, obwód przedramienia, szerokość miednicy, waga ciała oraz głębokość klatki piersiowej.

5. Zawodnicy kadry narodowej w skoku o tyczce posiadają wg Wskaźnika Smukłości średnią budowę ciała. Są typem atletycznym wg wskaźnika Rohrera oraz posiadają BMI w normie. Ich barki są znacznie szersze niż miednica. Wg wskaźnika Monouviera mają długie kończyny dolne a wskaźnik długości kończyn górnych świadczy o tym, że badani są wysoce długo kończynowi dzięki czemu zasięg ich ramion pozwala na trzymanie wysokiego uchwytu, który ma wpływ na wysokość skoku.

Список використаних джерел / References

1. Jagiełło W., Kalina M., M. Jagiełło (2011). Differentiation of the Body Composition in the Polish National Team Penthatletes. *Baltic Journal Of Health of Physical Activity*, Volume 3, No2, 105-111.

2. Klimczyk M. (2008). Kierowanie i kontrola szkolenia sportowego tyczkarzy na etapach wstępnym i podstawowym Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

3. Klimczyk M., Dakiniewicz R. (2008). Technika i ćwiczenia specjalne w skoku o tyczce, Bydgoszcz.

4. Migasiewicz J., Stodółka J. (2005). Skok o tyczce- ewolucja techniki, metodyka nauczania, ćwiczenia specjalne. Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław.

5. Pryimakov Oleksandr, Eider Jerzy, Mazurok Nataliya, Omelchuk Olena, Masenko Larysa, Skrypko Anatoly (2022). Relationships between the parameters of physical development, speed and strength fitness, and special work capacity of highly skilled combat athletes. Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), Vol. 22 (issue 2), Art 44, pp. 346–354. http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2022.02044

6. World athletics. URL: https://www.worldathletics.org.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).69
УДК 378.937:796

Радіонова О.Л.
викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький
ORCID: 0000-0003-1943-6181
Логвінова Я.О.
кандидат педагогічнх наук, доцент,
викладач кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький
ORCID: 0000-0001-7582-9495

ГОТОВНІСТЬ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розкрита актуальна проблема готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності у школярів. Представлений теоретичний аналіз наукових праць щодо формування в учнів знань та вмінь здоро'вязбереження та готовність майбутніх педагогів до вирішення зазначеної проблеми. Шляхом наукового пошуку розкрито та визначено аспекти теоретичного характеру готовності майбутніх фахівців з фізичної культури та сутність поняття «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності учнів». Аналізуються поняття «професійна підготовка», «здоров'язбережувальна компетентність», зазначається необхідність володіння майбутнім педагогом навичками здоро'вязбереження. Керуючись аналізом різних підходів до розуміння поняття готовності майбутнього вчителя до здоров'язбережувальної діяльності, запропонована структура готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності школярів. Наведена характеристика основних компонентів готовності та шляхи їх реалізації. Здійснивши теоретичний аналіз сучасних підходів до визначення поняття готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, зроблено висновок, що готовність майбутнього педагога являє собою інтегральну якість майбутнього вчителя, в основі якої лежить розуміння здоров'я, як

першочергову та вагому цінність суспільства та систему мотивів здоров'язбережувальної діяльності.

***Ключові слова**: готовність до формування здоров'язбережувальної компетентності, здоров'язбережувальна компетентність, професійна підготовка, майбутній вчитель фізичної культури.*

***Radionova O., Logvinova Ya. Readiness for the formation of students' health-preserving competence as a result of the training of future physical education teachers.** The article reveals the actual problem of the readiness of future teachers of physical education for the formation of health-preserving competence in schoolchildren. A theoretical analysis of scientific works on the formation of health care knowledge and skills in students and the readiness of future teachers to solve the specified problem is presented. Through scientific research, aspects of the theoretical nature of the readiness of future physical culture specialists and the essence of the concept of "the readiness of the future physical culture teacher for the health-preserving activities of students" have been revealed and defined. The concepts of "professional training", "health-preserving competence" are analyzed, the need for the future teacher to possess health-preserving skills is noted. Guided by the analysis of various approaches to understanding the concept of readiness of the future teacher for health-preserving activities, a structure of readiness for the formation of health-preserving competence of schoolchildren is proposed. The characteristics of the main readiness components and ways of their implementation are given. Having carried out a theoretical analysis of modern approaches to the definition of the concept of the readiness of the future teacher of physical culture to the formation of health-preserving competence of students, it was concluded that the readiness of the future teacher is an integral quality of the future teacher, which is based on the understanding of health as a primary and important value of society and the system of motives for health care activities.*

***Key words**: readiness for the formation of health-preserving competence, health-preserving competence, professional training, future physical culture teacher.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку педагогічної науки відмічається компетентністним підходом в сфері підготовки фахівця, що є передумовою введення поняття «здоров'язбережувальна компетентність» у науковий обіг. Здоров'язбережувальна компетентність – особливо вагома якість особистості, яка включає в себе не тільки теоретичні знання про функціонування людського організму, а й орієнтацію на здоровий спосіб життя, набуття навиків здоров'язбережувальної діяльності. Таким чином, здоров'я постає педагогічною категорією, процес здоров'язбереження визначається об'єктом педагогічного впливу. Соціальна значущість актуального та своєчасного розвитку культури здоров'я молоді порушує питання гідної та своєчасної підготовки майбутнього вчителя до формування й розвитку в учнів здоров'язбережувальної компетентності, забезпечення передумов організації здоров'язбережувального середовища у закладах середньої освіти, організацію передумов для майбутніх вчителів з метою оволодіння і застосування відповідних педагогічних технологій [4, с. 1078].

В сучасних умовах реформування вітчизняної освітньої системи найнагальнішою проблемою є підготовка висококваліфікованого фахівця в сфері фізичної культури, який буде готовий до професійної діяльності здоров'язбережувального характеру. Це обумовлює занепокоєність станом фізичної підготовленості та здоров'ям учнівської молоді. Адже на думку медиків і педагогів основи здоров'язбереження закладаються в ранньому дитинстві. У шкільні роки дитина повинна стати більш сильною, міцною, витривалою. На практиці ж це далеко не так. За час навчання в школі учень втрачає третину свого здоров'я, насамперед, через нездорову атмосферу, яка його оточує. Після закінчення початкової школи 20% учнів втрачають інтерес до навчання, у 18% знижені показники здоров'я у підлітків ще більше причин для втрати здоров'я: це емоційний дискомфорт, спричинений труднощами навчального процесу, перенавантаження програмним матеріалом, складність стосунків у системі «учні – вчитель – батьки»; інтенсивний негативний вплив тощо [7, с. 31].

Система підготовки педагога у закладах вищої педагогічної освіти, що забезпечує орієнтацію на вирішення питань формування та розвитку здоров'я підростаючого покоління, на даний момент потребує вдосконалення. Вказані питання набувають актуальності вже при сформованих інших професійних компетенціях і часто на досягнутому рівні професійної майстерності, що викликає у педагогів нові сенси в реалізації цілей саморозвитку, які спричиняють недостатність відповідної підготовки під час навчання у закладі вищої освіти. Однак саме тому питання своєчасної підготовки майбутнього вчителя до формування здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді набуває актуальності у системі сучасної педагогічної освіти.

Аналіз наукових напрацювань вітчизняних дослідників засвідчив, що в теорії та практиці вищої освіти накопичено значний науковий потенціал, який може стати підґрунтям для вдосконалення підходів до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Проблема якісної підготовки майбутніх педагогів до здоров'язбережувальної діяльності в школі та методологічне підґрунтя питань стосовно формування здоров'язбережувальної компетентності молоді, створення умов для їх оптимізації, розвитку та формування мотивації до здорового способу життя сформульовані в працях Д. Вороніна [2, с. 225], А. Турчака [10, с. 163], Б. Шиян [11, с. 374].

В своїй роботі А. Турчак зазначає, що «... одним із пріоритетних завдань нового етапу реформи системи освіти повинне стати збереження і зміцнення здоров'я дітей, учнів та студентів, формування у них понять цінності здоров'я і здорового способу життя. Відповідальність за вирішення даної проблеми багато в чому залежить від вчителя фізичної культури, у зв'язку з чим актуалізується завдання формування його професіоналізму як певної стратегії досягнення мети – оздоровлення нації» [10, с. 166].

На думку науковців, майбутній педагог має бути підготовленим до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, що спрямована на запобігання перевтоми учнів, подолання впливу негативних факторів на психіку, настрій і їх стан здоров'я, опанування необхідними знаннями, уміннями та навичками щодо збереження та зміцнення здоров'я здобувачів середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Ефективність та якість професійної діяльності вчителів фізичної культури залежить ід багатьох чинників, але першочергово це є саме професійна готовність як вагома передумова успішної майбутньої педагогічної діяльності. Орієнтація майбутніх фахівців в сфері фізичного виховання на здоров'язбережувальну діяльність повина здійснюватися саме в процесі здобуття професійної освіти.

Аналізуючи поняття, що визначають сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, натрапляємо на такі визначення та поняття як : «підготовка» та «готовність». Відповідно, «підготовка» – це процес, який відбувається в часі та просторі й проводиться в навчальних закладах за затвердженими заздалегідь планами та програмами, а «готовність» – це здатність людини до певної діяльності.

Словник-довідник з професійної підготовки поняття «готовність» тлумачить як цілісне утворення, що характеризує когнітивну та вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певної спрямованості. Готовність не є природженою, вона виникає в результаті певного досвіду людини, що базується на формуванні її позитивного ставлення до обраної діяльності, усвідомленні мотивів та потреб в них, об'єктивації її предмету і способів взаємодії з ним [9, с. 272]. Психологічний словник-довідник трактує «готовність» як потребу у праці, що конкретизується у здатності до певної професійної діяльності як результат професійного навчання і виховання та є підсумком не тільки професійного розвитку, але й соціальної зрілості особистості [8, с. 328].

І. Гавриш професійну підготовку розглядає як процес формування готовності до професійної діяльності, а готовність – як результат професійної підготовки та, у свою чергу, характеризує готовність як прогнозовану активність особистості на етапі її підготовки до діяльності. Він вважає що, така активність виникає як результат визначення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів [3, с. 44]. М.В. Козуб зазначає, що готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності розуміється, як інтегративне утворення особистості, що має складну, багаторівневу структуру і виступає взаємодією фізичного, мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного і рефлексивного компонентів, рівень сформованості яких, визначає здоров'язбережувальний характер і логіку організації педагогічної діяльності, потребу та спрямованість професійно-педагогічного зростання студента [5, с. 221].

Аналізуючи думки та бачення науковців, можемо узагальнити, що формування готовності визначається саме як процес утворення педагогом моделі майбутньої професійної діяльності та залежить від отриманих у процесі підготовки відповідних знань, умінь та навичок, а також сформованого рівня компетентності. Відтак, готовність визначаємо як загальну характеристику розвитку, навчання і виховання особистості у сфері освіти відповідно до соціального замовлення; як характеристику результативності процесу професійної підготовки майбутніх педагогів.

Досліджуючи структуру готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, є необхідним виділити її основні компоненти. Ознайомившись з науковими працями багатьох науковців, прийшли до висновку, що найпоширенішими виявились визначення наступних компонентів:

- мотиваційний, який включає в себе відповідальність за виконання завдань;
- орієнтаційний (знання про умови діяльності, її особливості, вимоги);
- операційний (володіння необхідними знаннями, уміннями, навичками та прийомами аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення);
- оцінювальний (самооцінка ступеня власної підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних задач відповідним зразкам);
- вольовий (вміння керувати процесом виконання обов'язків, самоконтроль).

Хочеться зазначити, що необхідність достатньої сформованості кожного з вищенаведених компонентів не викликає сумніву, адже результативність здоров'язбережувальної педагогічної діяльності залежить в першу чергу від певних чинників:

- конструювання у майбутніх педагогів стійкої мотивації до збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління;
- розширення педагогічних знань у галузі здоров'язбереження учнів;

- оволодіння методами, способами та прийомами здоров'язбережувальної діяльності;

- формування практичних умінь і навичок реалізації здоров'язбережувального педагогічного процесу (професійно-технологічний компонент) [1, с. 367].

Важливім чинником формування готовності до певної діяльності є суміжність між мотивами та характером мети. У даному випадку, зв'язок мотивації та мети являється однією з головних передумов ефективної діяльності. Шляхом усвідомлення потреб і мотивів, педагог створює визначену модель майбутніх професійних дій. Отже, мотивація – провідний компонент готовності, так як має вплив на створення настанов, особистого досвіду, професійних якостей, діяльнісної досконалості та майстерності, що є запорукою ефективності професійної діяльності в цілому [6, 210].

Мотиваційний компонент можна назвати стрижнем інших структурних компонентів. Адже всім видам діяльності притаманна мотивація безпосередньо до самої діяльності, знання про неї та практичне виконання. мотиваційний компонент готовності майбутнього вчителя фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності включає в себе:

- усвідомлене розуміння актуальності даної діяльності вчителя як особистої та соціальної значущості цієї діяльності;

- бажання оволодіти теорією і практикою здоров'язбережувального навчання в школі, мотивацію на підвищення професійної компетентності в області діяльності, спрямованій на збереження стану здоров'я учнів;

- мотиваційну спрямованість на здоровий спосіб життя і прагнення передати її дітям, інтерес і прагнення до здоров'язбережувальної діяльності, пропаганді здоров'я, пізнавальний інтерес до педагогічних проблем, пов'язаних з процесами збереження та зміцнення здоров'я в шкільній освіті;

- прагнення до творчого пошуку раціональних способів здоров'язбережувального навчання, до впровадження в практику школи педагогічних методів, направлених на збереження здоров'я, засобів і прийомів навчання, виховання і розвитку учнів;

- усвідомлення сенсу оволодіння основами здоров'язбереження як умови підвищення результативності педагогічної діяльності, яка проявляється в якісних змінах розвитку особистості учня та збереження його здоров'я. Також автор зазначає що в структурі готовності студентів до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи виділяється фізична підготовленість (наявність певного рівня фізичних якостей та здібностей). Він вказує на те, що найбільш важливим фактором фізичної підготовленості майбутнього вчителя до професійної діяльності є формування в нього потреби у фізичному самовдосконаленні як елементі професійного самовиховання [5, 221].

Враховуючи все вищезазначене, можемо запропонувати структуру готовності майбутнього вчителя з фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, яка включає в себе аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти.

Аксіологічний компонент готовності майбутнього вчителя фізичної культури являє собою сукупність соціальних, психологічних і педагогічних цінностей здоров'я. Сутність його виявляється в ціннісній установці педагога реалізувати себе в здоров'язбережувальній діяльності. Цей компонент включає в себе установку майбутнього вчителя на здобуття знань, умінь та навичок здорового способу життя та їх реалізацію.

Когнітивний компонент передбачає володіння знаннями, необхідними для формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, врахування чинників, що негативно впливають на здоров'я школярів, способи їх нейтралізації; володіння методикою формування здоров'язбережувальної компетентності школярів, технологіями здоров'язбереження, володіння загальнопедагогічними і культурологічними знаннями в системі оздоровчої діяльності учнів; високий рівень опанування методологією предмета, що дає змогу самостійно розширювати свій освітній потенціал.

Особистісний компонент передбачає спрямованість на розвиток культури здоров'я та ведення здорового способу життя і формування його у вихованців; позитивне ставлення до роботи з дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я, адекватне сприйняття їхніх проблем і пошук шляхів їх вирішення.

На основі аналізу сучасних підходів до визначення поняття готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, зроблено **висновок**, що готовність в даному випадку являє собою інтегральну якість майбутнього педагога, в основі якої лежить розуміння здоров'я, як першочергову та вагому цінністю людства та систему мотивів здоров'язбережувальної діяльності, знання, уміння та навики майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Беседа Н. А. Підвищення готовності вчителів загальноосвітньої школи до застосування здоров'язбережувальних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 1(3) С. 363–369

2. Воронін Д. Є. Формування здоров'язбергаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Херсон, 2006. 225 с.

3. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис.... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Луганськ, 2006. 44 с.

4. Griban, G., Myroshnychenko, M., Tkachenko, P., Krasnov, V., Karpiuk, R., Mekhed, O., Shyyan, V. Psychological and pedagogical determinants of the students' healthy lifestyle formation by means of health and fitness activities. *Wiadomości Lekarskie*. 2021. P. 1074- 1078. URL: doi:http 10.36740/WLek202105105

5. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе: дисс... канд. пед. наук: 13.00.08. Елец, 2007. 221 с.

6. Міхеєнко О. І. Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі : дис... канд. пед. наук 13.00.04. Суми, 2004. 210 с.

7. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання : проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя: Психолого-педагогічні науки*. 2011. No 4. С. 29-31.

8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 328 с.

9. Семенова А.В. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.

10. Турчак А. Л. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до роботи з попередження шкідливих звичок у учнів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічна наука*. 2012. Вип. 106. С. 160–168.

11. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні. 2001. Вип. 2. С. 371–374.

References

1. Beseda, N. A. (2010). Increasing the readiness of secondary school teachers to use health-saving technologies. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 1(3), 363–369 [in Ukrainian].

2. Voronin, D. Ye. (2006). Formation of health-preserving competence of students of higher educational institutions by means of physical education. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kherson [in Ukrainian].

3. Havrysh, I. V. (2006). Theoretical and methodological bases of formation of readiness of future teachers for innovative professional activity. *Doctor's thesis*. Luhansk [in Ukrainian].

4. Griban, G., Myroshnychenko, M., Tkachenko, P., Krasnov, V., Karpiuk, R., Mekhed, O., Shyyan, V. (2021). Psychological and pedagogical determinants of the students' healthy lifestyle formation by means of health and fitness activities. *Viadomotsi lekarski*, 1074- 1078. DOI: 10.36740/WLek202105105

5. Kozub, M. V. (2007). Formation of professional readiness of future teachers of physical culture for the implementation of health-saving activities at school. *Extended abstract of candidate's thesis*. Yelets [in Russian].

6. Mikheienko, O. I. (2004). Valeological training of future specialists in physical rehabilitation at a higher pedagogical educational institution. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].

7. Orzhekhovska, V. M. (2011). Health-preserving education and training: problems, search. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia: Psykholoho- pedahohichni nauky*. 4, 29-31 [in Ukrainian].

8. Prykhodko, Yu.O., & Yurchenko, V.I. (2012). Psychological dictionary-reference: study guide. Kyiv: Karavela [in Ukrainian].

9. Semenova, A.V. (2006). Dictionary-handbook on professional pedagogy. Odesa: Palmira [in Ukrainian].

10. Turchak, A. L. (2012). Preparation of the future teacher of physical culture to work on the prevention of bad habits among students. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriia: Pedahohichna nauka*. 106, 160-168 [in Ukrainian].

11. Shyian, B. M. (2001). Training of the physical culture teacher of the third millennium. Kontseptsiia rozvytku haluzi fizychnoho vykhovannia i sportu v Ukraini. 2, 371-374 [in Ukrainian].

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.3К(162).70
УДК 373.5.091.3:796.011.1]:613.96.(043.3)

Радзієвський В.П.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання і здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ
ORCID: 0000-0002-3778-6081
Афанасьєв А.В.
аспірант кафедри теорії та методики фізичного виховання Українського державного університету імені Михайла. Драгоманова, м. Київ
ORCID: 0000-0003-3291-3202

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Висвітлено питання щодо важливості інтерактивного навчання фізичної культури у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності учнів старшої школи. З'ясовано, що